

ВІДГУК

офіційного опонента, кандидата наук з державного управління, доцента

Чикаренка Олексія Олександровича

на дисертаційну роботу Піскохи Наталії Іванівни на тему:

«Цифрове врядування в органах місцевого самоврядування», подану на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 28 «Публічне управління та адміністрування» за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування»

Актуальність теми дисертаційної роботи

Актуальність теми представленої дисертаційної роботи не викликає сумнівів та носить одночасно пріоритетний та стратегічний для України характер. Цифрова трансформація у поєднанні з реалізацією реформи децентралізації створила нові умови для розвитку місцевого самоврядування в Україні. Водночас, це поставило перед новоутвореними об'єднаними територіальними громадами важливі і актуальні завдання щодо визначення нових шляхів та механізмів розвитку в умовах цифрового суспільства. Цифрове врядування стало головним орієнтиром для успішного соціального та економічного розвитку громад. Більшість громад, у тому числі, за безпосередньої їх участі у міжнародних проектах, розробили і впроваджують стратегії та програми цифрового розвитку.

Для посадових осіб місцевого самоврядування орієнтиром подальшого розвитку громад стало цифрове врядування та формування стратегій цифрового розвитку з урахуванням глобальних трендів сталого розвитку, які мають вирішальне значення для перспектив розвитку країни.

Актуальність цієї теми, зокрема, в сучасних умовах дії правового режиму воєнного стану, обумовлена необхідністю прискореної цифрової трансформації публічного управління в громадах та забезпечення сталої цифрової комунікації органів місцевого самоврядування з жителями громад задля поєднання зусиль органів публічної влади з інституціями громадянського суспільства в умовах

війни та у процесі ревіталізації країни. Сьогодні важливим завданням є спрямування дій органів місцевого самоврядування на формування стратегій цифрового розвитку громад з урахуванням загальнонаціональних програм та проектів цифровізації.

Важливим аспектом цього процесу є вивчення та адаптація світового досвіду цифрової трансформації, який, в умовах військової агресії, створює підґрунтя перспектив розвитку країни і громад у повоєнний період. Втім, на цей час ще до кінця не відпрацьовані чіткі і науково обґрунтовані критерії об'єктивного оцінювання рівня цифрового врядування в громадах та їх цифрового розвитку. Зазначене підтверджує важливість проведеного авторкою дисертації Н.І. Піскохою дослідження.

Також актуальність представленої на захист дисертації підтверджується тим, що робота виконана відповідно до плану наукових проектів, що були реалізовані і реалізуються в Національному технічному університеті «Дніпровська політехніка», зокрема «Підвищення інтегральної компетентності в діяльності депутатів рад: зміст, засоби» № 0120U102593, «Цифрова трансформація публічного управління» № 0122U002236, «Забезпечення стійкості, ревіталізації та розвитку територій і громад в Україні» № 0122U002375.

Виходячи з вищезазначеного, можна констатувати, що дисертаційна робота Н.І. Піскохи є своєчасним дослідженням, яке присвячене розв'язанню актуального для науки і практики публічного управління завдання щодо обґрунтування механізмів цифрового врядування в органах місцевого самоврядування та розроблення практичних рекомендацій щодо їх застосування в умовах збройної агресії РФ проти України.

***Ступінь обґрунтованості й достовірності наукових положень,
висновків і рекомендацій дисертаційної роботи***

Наукові положення дисертації Н.І. Піскохи мають високий ступінь обґрунтованості, оскільки вони базуються на опрацюванні сучасних наукових розробок українських та зарубіжних вчених щодо механізмів реалізації державної політики з питань цифровізації місцевого самоврядування. Отримані

авторкою розробки є результатом об'єктивного аналізу досліджуваних процесів, здійснених за допомогою сучасного наукового інструментарію.

Достовірність та обґрунтованість теоретико-методологічних положень, розробок, висновків і рекомендацій, представлених у дисертаційній роботі, підтверджується коректністю постановки наукових і практичних завдань та їх реалізацією за допомогою комплексу методологічних та методичних прийомів.

При виборі методології наукового вивчення питань, що складають зміст дисертації, авторка дисертації продемонструвала глибоку теоретичну підготовку, запропонувавши комплекс методів, які дають можливість одержати максимально об'єктивне знання, зокрема:

- аналіз та синтез – при формуванні теоретико-методологічної бази дослідження;

- синергетична парадигма як синтезуюча складова методології дослідження процесів публічного управління;

- категоріальний і етимологічний аналіз – при уточненні базових понять «цифрова трансформація», «цифрове врядування», «штучний інтелект», «цифрові технології в публічному управлінні», «цифровізація», «інтероперабельність», «цифровізація місцевого самоврядування» тощо;

- компаративний аналіз – при узагальненні міжнародного досвіду окремих аспектів цифровізації місцевого самоврядування;

- описово-індуктивний – при дослідженні діяльності цифрового врядування;

- системний та історичний – при визначенні факторів впливу цифрових технологій на національну державну політику та публічне управління;

- типології – при визначенні особливостей формування національної державної політики щодо цифрової трансформації суспільства;

- узагальнення – при розробці рекомендацій для удосконалення суспільно-владних відносин у сфері розвитку цифрових компетентностей посадових осіб місцевого самоврядування.

У дослідженні застосовано наукові підходи: системний підхід – для характеристики сучасної системи публічного управління; архетипний підхід – при дослідженні феномену взаємодії влади та суспільства в умовах цифровізації; інституціональний підхід – при визначенні структури цифрового врядування; мережевий підхід – при з’ясуванні процесів цифрових комунікацій між органами місцевого самоврядування та громадянським суспільством на основі мережевого управління; поєднання ретроспективного, ситуативного та перспективного підходів дало можливість простежити вплив цифровізації на публічне управління в контексті цифрової трансформації.

Дослідження здійснене з урахуванням історичного та культурного контексту та досвіду зарубіжних країн, що дозволило визначити результативні та ефективні механізми впровадження цифрового врядування, навіть в умовах збройної агресії РФ проти України.

Не викликає сумніву наукова обґрунтованість та об’єктивність положень, що виносяться на захист дисертації. Використана джерельна база дисертаційного дослідження в цілому є насиченою, становить 198 найменувань, з яких 109 – іноземною мовою. Це дозволило об’єктивно обґрунтувати наукові положення стосовно визначених завдань написання дисертації.

Наукові положення, рекомендації та висновки, сформульовані в дисертації, є достатньо аргументованими, містять глибокі напрацювання щодо науково обґрунтованих практично значимих управлінських рішень щодо цифрового розвитку громад та впровадження в них механізмів цифрового врядування. Сформовані теоретичні та науково-практичні висновки стали результатом наукового пошуку відповідно до поставленої мети і завдань дослідження.

Основний зміст дисертації логічно структурований за розділами й підрозділами. Стиль викладення матеріалу в дисертаційному дослідженні, логіка аргументів, обґрунтованість результатів переконливо засвідчують уміння авторки самостійно ставити і вирішувати складні завдання сучасної науки та практики публічного управління у сфері цифровізації.

Наукова новизна результатів дисертаційної роботи

Детальне ознайомлення зі змістом дисертаційної роботи та опублікованими науковими працями Н.І. Піскохи дає підстави стверджувати, що основні положення, висновки і рекомендації, що представлені в дисертації, мають достатній рівень обґрунтованості, сформульовані самостійно та відображають особисті авторські здобутки.

Наукова новизна одержаних результатів обумовлена тим, що в роботі обґрунтовано комплекс концептуальних положень щодо впровадження цифрового врядування в органах місцевого самоврядування та використання цифрових технологій в управлінні громадами з урахуванням основних напрямків цифрової трансформації публічного управління.

Основні результати, що характеризують елементи наукової новизни, полягають у тому, що:

уперше:

– розроблено комплекс наукових положень щодо впровадження цифрового врядування в органах місцевого самоврядування територіальних громад;

удосконалено:

– понятійно-категоріальний апарат предметної сфери дослідження, зокрема, за структурно-функціональним підходом, згідно з яким, основними складовими цифрового врядування є бази даних та штучний інтелект;

– концептуальні підходи до формування структури та основних елементів системи цифрового врядування в органах місцевого самоврядування;

дістало подальшого розвитку:

– систематизація основних світових трендів та стандартів цифрової трансформації суспільства та впровадження цифрового врядування у діяльність органів місцевого самоврядування;

– наукові положення щодо оцінювання зрілості органів публічного управління у сфері цифрового врядування за рівнем інноваційності впровадження до їх діяльності цифрових технологій для вирішення проблем

управління територіями, що базується на цифровізації адміністративних та інших послуг, а також на повній цифровій трансформації системи відносин між органами державної влади, органами місцевого самоврядування та інституціями громадянського суспільства;

– методологія розробки програм і проектів цифрового розвитку громад в Україні, з урахуванням потреби ревіталізації територій та громад у повоєнний період.

Отже, зміст дисертації Н.І. Піскохи дає підстави стверджувати, що отримані нею наукові результати, висновки та пропозиції щодо удосконалення механізмів впровадження цифрового врядування в органах місцевого самоврядування є достатньо обґрунтованими та характеризуються елементами наукової новизни, а використані матеріали власних досліджень, представлені у наукових публікаціях авторки, свідчать про достовірність отриманих результатів.

Практичне значення та впровадження одержаних результатів дисертаційної роботи

Достовірність та практична спрямованість наукових положень та результатів дослідження підтверджується документами про їх впровадження у діяльність органів публічного управління. Так, результати дисертаційного дослідження Н.І. Піскохи використано у діяльності:

– Дніпропетровської обласної державної адміністрації (під час реалізації регіональної програми інформатизації «Дніпропетровщина: цифрова трансформація» на 2023-2025 роки);

– Дніпропетровської обласної ради (під час розроблення регіональної програми інформатизації «Дніпропетровщина: цифрова трансформація» на 2023-2025 роки, затвердженої рішенням Дніпропетровської обласної ради від 14.10.2022 №216-13 VIII);

– виконавчого комітету Васильківської селищної ради Синельниківського району Дніпропетровської області (під час розроблення програми інформатизації Васильківської територіальної громади);

– Солонянської селищної ради (під час розроблення Програми інформатизації громади, затвердженої рішенням Солонянської селищної ради № 650 від 17.12.2021).

***Повнота викладу основних положень дисертаційної роботи
у наукових публікаціях***

Основні наукові результати дисертаційної роботи опубліковані в 11 наукових працях, із них: 5 статей у наукових фахових виданнях України, 1 підрозділ у колективній монографії, 5 тез доповідей у матеріалах науково-практичних конференцій. Провідний внесок за обсягом у публікаціях у співавторстві належить аспіранту і визначено у переліку публікацій, який подано у дисертації.

Основні положення дисертаційного дослідження апробовані здобувачкою на науково-практичних конференціях, а саме: «Інноваційні інструменти забезпечення інвестиційного та інфраструктурного розвитку територій та громад» (Дніпро, 2022); «Актуальні проблеми європейської та євроатлантичної інтеграції України» (Дніпро, 2022); «Муніципальна реформа в контексті євроінтеграції України: позиція влади, науковців, профспілок та громадськості» (Київ, 2021); «Теорія та практика публічної служби» (Дніпро, 2020); «Сталий розвиток територій: проблеми та шляхи вирішення» (Дніпро, 2019).

Таким чином можна стверджувати, що основні результати дисертаційного дослідження Н.І. Піскохи пройшли апробацію до захисту дисертації.

Відсутність (наявність) порушення академічної доброчесності

Отримані дисертанткою Н.І. Піскохою наукові результати мають практичне спрямування на удосконалення механізмів цифрового врядування в органах місцевого самоврядування. Робота виконана на належному науковому рівні, результати дослідження викладено логічно та послідовно. Отримані висновки та пропозиції є достатньо аргументованими та відображають результати виконання поставлених авторкою завдань. Структура дисертації відповідає меті та завданням дослідження та повною мірою розкриває об'єкт

та предмет дослідження, що дозволяє зрозуміти авторську ідею та ступінь розкриття теоретичних та методичних напрацювань.

Наукові результати дисертації отримані авторкою особисто, а сама робота відповідає вимогам законодавства про авторське право і суміжні права. Щодо наукових публікацій, опублікованих авторкою дисертації у співавторстві – у дисертації знайшли використання лише ті ідеї і положення, які були сформовані та отримані авторкою особисто, а також вказано особистий внесок авторки в спільних публікаціях. Під час аналізу тексту дисертації та використаних джерел ознак порушення академічної доброчесності не виявлено. Дисертаційна робота не містить запозичених ідей інших авторів, у разі їх використання в роботі присутні посилання на джерела їх публікацій.

Дискусійні положення і зауваження до змісту дисертаційної роботи

У цілому позитивно оцінюючи рівень наукових здобутків авторки, обґрунтованість висновків та пропозицій, представлених у дисертаційній роботі, необхідно відзначити наявність дискусійних моментів, що викликають певні пропозиції та зауваження, зокрема:

1) Недостатньо уваги, на нашу думку, авторкою приділено дослідженню механізмів залучення інституцій громадянського суспільства до сприяння впровадженню цифрового врядування в органах місцевого самоврядування. Сама суть цифрового врядування полягає у розширенні комунікації влади та громадян, створенні нових цифрових способів взаємодії органів публічного управління з громадянським суспільством як активною частиною цифрового соціуму. Втім, у представленій роботі ці питання досліджені не достатньо. На наш погляд, ідеї, викладені у п. 1.2, були б більш аргументованими з визначенням ролі громадянського суспільства у цифровому розвитку громад та цифровізації органів місцевого самоврядування в них.

2) У п. 2.2 варто було б більше уваги приділити дослідженню досвіду подолання країнами Євросоюзу бар'єрів та перешкод, що виникали, а можливо існують і зараз, у забезпеченні інтеперабельності баз даних та цифрових

систем різних гілок влади. Посилання на стандарти ЄС (с. 66-69) було б логічно доповнити конкретними прикладами реалізації політики забезпечення інтероперабельності в окремих європейських країнах.

3) Погоджуємося з висновками авторки щодо причин виникнення проблем в цифровізації місцевого самоврядування (п. 3.1) та її акцентуванням на важливості дотримання принципу доступності муніципальних послуг з економічних причин (с. 101). Дійсно, практика останніх років, після реалізації реформ місцевого самоврядування та децентралізації (коли цифровізація в місцевому самоврядуванні набула певної динаміки), свідчить, що технологічні інновації можуть ускладнювати взаємодію людей з муніципальними структурами і руйнувати вже сформовані і добре працюючі механізми взаємодії. Проте, такі проблеми не є системними і більшою мірою пов'язані з гальмуванням процесу цифровізації з боку самих посадових осіб місцевого самоврядування, що пов'язано з низьким рівнем їх цифрових компетентностей. З огляду на це, дисертантці варто було б поглибити дослідження у сфері оцінювання рівня цифрової грамотності посадових осіб органів місцевого самоврядування та запропонувати механізми розвитку їх цифрових компетентностей.

4) Потребують уточнення, на нашу думку, критерії оцінювання рівня цифровізації територіальних громад (п. 3.3). Авторкою пропонуються результати оцінювання електронної спроможності громад Дніпропетровської області (с. 153-154). З огляду на те, що область є одним з лідерів цифрового розвитку в Україні, це доречно. Втім, робота значно виграла б, якби авторка звернула увагу й на ті регіони, де цифрова трансформація «буксує» і результати цифровізації не такі високі.

У цілому, наведені зауваження не зменшують цінності результатів наукового дослідження і не змінюють загальної позитивної оцінки дисертації Н.І. Піскохи на тему «Цифрове врядування в органах місцевого самоврядування». Вони лише окреслюють напрями подальшого розвитку отриманих нею наукових результатів.

Загальний висновок

Представлена на відгук дисертаційна робота *Піскохи Наталії Іванівни* на тему «*Цифрове врядування в органах місцевого самоврядування*» характеризується вираженою авторською позицією щодо формулювання висновків і рекомендацій та здатністю здобувачки науково мислити, інтерпретувати теоретичний й практичний матеріал.

Дисертація є самостійною і завершеною науковою працею, в якій отримані нові результати, що у сукупності вирішують суттєве для науки публічного управління наукове завдання, яке полягає в обґрунтуванні механізмів впровадження цифрового врядування в органах місцевого самоврядування.

Робота відповідає вимогам Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» від 12 січня 2022 р. № 44 та Наказу Міністерство освіти і науки України «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» від 12.01.2017 р. № 40. Авторка роботи *Піскоха Наталія Іванівна* заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування».

Офіційний опонент:

кандидат наук з державного управління,
доцент, завідувач навчальної лабораторії
системного адміністрування, доцент
кафедри журналістики Університету
митної справи та фінансів

Олексій ЧИКАРЕНКО